

Det hele startede med en beboerforening og et blad. Trafikken belastede efterhånden midtbykvarteret i Århus meget hårdt. Ole Rømersgade var gennemkørselsvej til havnen. Sammenstød hver eneste dag.

»Vores levevilkår i kvarteret var utålelige«, siger Marianne Thrane og Finn Nørholm, »støj og forurening, ingen legemuligheder for børnene og ingen samlingssteder for kvarterets beboere«.

På den anden side af gaden lå et internationalt flyttefirma, fortsatte Marianne, »vinduerne formørkedes hver gang langtursbilerne kørte ud. Først kom et A forbi, så et D, et A og til sidst et M.«

Dengang i 70'erne

Kvarteret måtte forbedres. Nu hvor beboerhuse, aktivitets-huse og medborgerhuse er fast inventar i snart alle byer, kan det være ganske vanske-

ligt at huske, hvordan de første projekter kom op at stå dengang i 70'erne. Beboerforeningernes historie er vigtigere end kongerækken!

Det startede med en stribe dagligstuemøder. Så en beboerforening og et blad. Der blev lavet forbedringsforslag, rapporter, plancheudstillinger, løbesedler, aktioner, m.m. Politikerne blev kontaktet, men uden resultat de første år, hvor beboerforeningen blev betegnet som en »negativ egoistisk pressionsgruppe«.

Oplevelsen af politikernes negative indstilling og bureaukratiets sendrægtighed skabte frustrationer i beboergruppen. Nogle i gruppen begyndte at tænke på om løsningen på de dårlige levevilkår var en fællesgård på landet?

Ud på landet?

»Vi var begyndt at se os om efter en gård uden for byen til

beboelse eller fritid«, siger Finn, »men efterhånden erkendte vi, at skal ens levevilkår ændres er det nærmiljøet, der skal ændres.«

»Det hjalp ikke at man om søndagen tog ud på en gård. Det hjalp ikke spor på mandag, tirsdag, onsdag, torsdag og fredag«, supplerer Marianne.

Forbedringerne skulle ske i nærmiljøet lige uden for døren. Det var og er det vigtigste. Beboerhuset, kvarterets legeplads og træer i gaden er blot nødvendige suppleringer.

Et oplagt projekt.

En af de sager beboerforeningen gik ind i var at omdanne en lokal produkthandel til fritidsområde for børn og unge. Produkthandelen - Jerngården - havde fået sin udfoldelse begrænset, idet det ikke længere var tilladt at knuse biler o.a., der midt i byen. En-

kelte steder var private saneringer i gang mest i form af gårdrydninger, men kommunen var ikke stemt for ideen om en byggelegeplads.

Kernegruppen i beboerforeningen bestod af folk, der efterhånden kendte hinanden godt. Det trak i gruppen for at lave et større projekt sammen. Så da det viste sig at kommunen efter flere års pres ikke var interesseret i Jerngården, slog gruppen sig sammen, købte Jerngården for 600.000 kr. og begyndte at bygge om.

Der var mange bevæggrunde for at danne et boligfællesskab. For nogle muligheden for bedre plads og bedre faciliteter. For andre muligheden for at leve sammen på en ny måde. Gruppen bestod af meget forskellige folk, f.eks. var mange forskellige erhverv repræsenteret. Der var ingen fællesnævner for de folk, der flyttede sammen (udover boligarbejdet)

Tekst: Hans Pedersen

Handling gi'r forvandling

Bofællesskabet Jerngården er en oase midt i Århus.

Et eksempel på en sanering udført af beboerne selv.

Et eksempel på hvordan en gruppe mennesker gennem forhandlinger og hårdt arbejde har skabt en række forbedringer lige uden for døren.

En fælles livsform der giver bedre udnyttelse af ressourcerne, - både de materielle og menneskelige.

og ingen fælles målsætning. Selve projektet var så oplagt, at det blev mindre vigtigt med en fælles målsætning. Diskussionen blev hele tiden holdt åben med hensyn til hvor meget der skulle være fælles og hvor meget der skulle være privat. Med hensyn til ejerforholdene fik gruppen det sagførerråd, at man skulle eje hver sin parcel og så have fælleshuse og fællesarealer sammen.

Der er altså tale om et uhyre jordnært projekt, hvor det drejer sig om at omdanne en konkret fysisk ramme til en række nutidssvarende boliger med fællesfaciliteter.

indgangen vender mod haven, bagindgangen mod gaden, så der er god kontrol med hvem der kommer og går. »Det er kun hvis man har det meget skidt, man går ud af gadedøren«, siger Marianne.

Byggeprocessen

Byggefasen var en hård, men også en rar oplevelse. Gruppen består for en stor del af faglærte fyre. Og da det skulle være effektivt byggeri, blev pigerne håndlangere. Der skete ikke nogen oplæring. Men alligevel fik pigerne via arbejdet et godt kendskab til alle funktioner, således at viceværtogaverne nu

så åbent, at folk fra kvarteret helt naturligt kiggede ind.

En gruppe der gør noget er altid foruroligende for de omkringboende. Men efterhånden som byggeriet skred frem, var folk fulde af beundring. »På et tidspunkt spurgte vi naboerne om de var interesserede i at få muren omkring Jerngården revet ned. Dengang var naboerne skeptiske og muren blev stående. Nu viser de gamle i kvarteret med stolthed Jerngården frem«, siger Finn.

Tidligere hørte Jerngården til i den »beskidte ende« af gaden. Nu er det den »fine« ende.

Når børnene har det godt ...

Selv om der er tale om forskellige matrikler, er der tale om et sammenhængende område. »Børnene har fået større aktionsradius«, siger Finn, »for de fleste forældre drejer børnenes sikkerhed sig om at holde dem væk fra trafikken. Det er uhyre vanskeligt i de fleste huse i kvarteret, lige meget om det er en-familiehuse eller etageejendomme. Her i Jerngården har børnene end ikke engang brug for at gå på gaden«.

Børn kan bruges som målestok for mange projekters succes eller fiasko. For når børnene har det godt, har deres forældre det som oftest også.

Fællesområderne er fuldstændig lukkede af beplantning og en port, så forældrene har god grund til at føle sig trygge for børnenes sikkerhed. Dertil kommer at alle de voksnes aktiviteter også foregår på fællesarealerne. For-

varetages ligeligt af fyre og piger. Det er værd at bemærke at en del af gruppen havde tidligere erfaringer med at bygge om. Og ikke havde mistet lysten til at gøre det igen.

Ettillbageblik på byggeprocessens forløb er som at slå op i en lærebog for arkitekter:

fase 1:

- a) køb
 - afklaring af ejerforhold
 - udmatrikulering
 - finansiering

b) afvikling af lejemål

- c) skitseprojekt for ombygning

fase 2:

- a) overtagelse - rydning
- b) ombygning i forskellige tempi.

Og forløbet er afviklet praktisk taget »efter bogen«.

Byggefasen har haft en meget positiv funktion. I og med det var en byggeplads, var alt

Individuelt - fælles

Mens diskussionen af hvor meget der skulle være fælles på mange områder blev holdt flydende, var det nødvendigt med nogle håndfaste beslutninger for de fysiske rammer.

Det blev vedtaget at hver selvbygger (selvombygger) var ansvarlig for eget hus. I nogle perioder fungerede et byggesjak der arbejdede med de samme funktioner i flere huse, men stort set stod man for genopbygningen af sit eget hus.

Det blev ligeledes vedtaget at bebyggelsen skulle have et fælles præg mod gaden. Et præg hvor husene var ført tilbage til deres oprindelige udseende.

Der var oplagte fordele ved fælles indkøb af materialer og ved at bruge den samme snedker til vinduerne, den samme elektriker osv.

Anlæg af have og arbejdet med fælleshuset var fællesopgaver

Økonomi

Hvad koster det at gøre 100 år gamle huse tidsvarende? Det afhænger først og fremmest af om der er tale om almindelige udgifter til håndværkere eller om der, som her, er tale om et selvbyggerprojekt. Som sagt kostede hele herligheden 600.000 kr. i 1976, hvilket vil sige at de enkelte huse varierer i pris fra 63.000 til 100.000 kr.

De aktuelle huslejer varierer enormt, da de afhænger af om man havde hus i forvejen, penge på kistebunden eller startede på bar bund. Men der er ikke tale om at økonomien har slået benene væk

der er af fællesopgaver (vedligeholdelse og rengøring). Fællesrummet rummer foruden spise- og opholdsrum også vaskerum, fotorum, værksted, telefon og TV.

Forbrug og overforbrug

»Den største succes er nok fællesspisningen«, siger Finn. Den daglige kontakt omkring spisningen er meget værdifuld. I praksis har man tættere kontakt med nogle i gruppen end med andre. Afhængigt af arbejdsopgaver og interesser. »Det betyder at nogen kommer man rigtig ind på livet af, mens andre er man blot almindelig nabo overfor«, siger

Det er oplagt at fællesindkøb til mad, tidsskrifter, papir m.v. mindsker leveomkostningerne.

»I et parcelhus kører vaskemaskinen måske 2 af ugens dage«, siger Marianne, »TV'et kan godt betjene flere øjne. Ved at bruge en del faciliteter fælles opnår vi en bedre levestandard end vores indkomst ellers ville tillade«.

Men der er en vis grad af dobbelt husførelse og dermed dobbelt forbrug, fordi nogen har eget TV og egen telefon i de enkelte huse. Så det er kun nogle af gyngerne der spares på, karnusellerne kører stadig.

under nogen af beboerne. Så skulle fanden da også stå i det. For som Finn siger: »Hvis det hele bliver så dyrt, at man skal arbejde så meget, at man ikke har tid til at bruge fællesfaciliteterne, så bliver det hele lidt meningsløst.«

På årsbasis betales der fra 30.000 til 93.000 kr. for egen bolig, fælles udgifter, varme, el osv. Prisen er afhængig af hvornår handelen har fundet sted. Men under alle omstændigheder får man meget ud af pengene i Jerngården.

Daglige funktioner

Det har overordentlig stor betydning for det daglige liv indenfor murene i Jerngården at fælleshuset er placeret som det er lige ved siden af hovedindgangen. Man går forbi fælleshuset flere gange dagligt. I fælleshuset foregår den daglige fællesspisning (2 personer laver mad på skift) og det ugentlige fællesmøde. Her hænger der lister over hvad

Marianne.

Der er en stor grad af fleksibilitet i livet i Jerngården. Er forældrene væk kan børnene lægges i seng i deres egen seng selv om de passes af naboen. Børnene er lige så trygge ved naboerne som ved forældrene. Dagen igennem har børnene mulighed for voksenkontakt også med andre voksne end deres forældre. Ligesom de voksne har muligheder for leg og oplevelser med børn.

Så begrebet enebarn eksisterer ikke i Jerngården.

Men på en anden måde er bebyggelsen ikke fleksibel. Hvis et par skal skilles er det nødvendigt at den ene part må flytte. Der er ingen »mellemstationer«, ingen værelser.

Gruppen i Jerngården bestræber sig på, at finde ud af hvordan det kan lade sig gøre at holde igen på forbruget, dvs. overforbruget. Det lykkes kun i en vis udstrækning.

Status

»Det var som om vi ville gå både med livrem og seler, da vi byggede spiserum både i fælleshuset og i de enkelte huse«, siger Marianne. »Muligheden skulle holdes åben for både-og. Nu spiser alle i fælleshuset«.

Efter spisningen mødtes vi med 10 af beboerne for at opsummere de vigtigste erfaringer fra bofællesskabets første år. Hvad er virkelighed, - og hvad er forblevet drøm?

Jerngårdserfaringer:

Vi oplever vores bofællesskab som en god fysisk ramme for børn og voksne - det er lykkedes at skabe et tidssvarende boligmiljø i et ældre bykvarter.

- børnene har fået et sikkert legeområde lige udenfor døren
- de voksne kan slikke sol, spille bold eller »sociale« den på anden vis på fællesarealet

- fælleshuset gi'r mulighed for mange forskellige aktiviteter (møde, fest, spisning, hobby, TV-kiggeri, alm. hygge)

Vi har opnået økonomiske og tidsmæssige besparelser - forudsat man betragter fælleshuset som en del af sin egen bolig.

- de »dyre goder« forbruges fælles (TV, vaskemaskine, telefon, værktøj)
- fællesspisning hver aften
- fælles indkøb

Bofællesskabet gi'r mulighed for større fleksibilitet for den enkelte familie - interesser kan tilgodeses på tværs af parforhold.

- har man lyst til at gå i biffen, er der altid én, der vil med
- børnene kan passes uden forudgående planlægning
- i perioder med sygdom, arbejdspress o. lign. er der altid hjælp at hente hos de omkringboende

Det er lettere at være forældre i et bofællesskab - børnene får flere forældre.

- der er altid nogen, der er oplagt til at snakke og lege
- selvom man er enebarn, bli'r man ikke alenebarn

Byggeprocessen har været tidsmæssig og ressourcemæssig krævende - men den har også givet os:

- en oplevelse af sammen at ha' klaret strabadserne og dermed en fælles historie
- et bedre kendskab til hinanden i forskelligartede situationer

I bofællesskabet oplever vi også:

- at alle ikke kan have et lige godt/nært forhold til alle
- at man kan hente gode råd og hjælp i trængte situationer - men også i perioder føle sig ensom blandt mange
- at forskelle i arbejdsmæssige- og økonomiske vilkår kan gi' problemer
- at »dansk smålighed« kræver endeløse diskussioner

MEN kun handling gi'r forvandling □

